

KAJA KALLAS'IN ERMENİSTAN ZİYARETİ

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Avrupa Birliği (AB) Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Kaja Kallasın 30 Haziran 2025 tarihinde Ermenistana gerçekleştirdiği ziyaret, Güney Kafkasyadaki bölgesel dinamikler ve Türkiye'nin dış politika öncelikleri açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken bir gelişmedir. Ziyaret, Ermenistan-Azerbaycan normalleşme sürecinin hassas bir döneminde gerçekleşmiş ve AB'nin bölgedeki rolünü güçlendirme çabasını yansıtmaktadır. Ancak, Ermeni diasporasının Avrupadaki temsilcisi, Adelet ve Demokrasi için Avrupa Ermeni Federasyonunun (İng. European Armenian Federation for Justice and Democracy □ EAFJD) Kallasa hitaben yazdığı açık mektup ve bu mektuba Kallasın yanıt vermemesi, Ermenistanın iç politik dinamikleriyle bölgesel barış arayışları arasındaki gerilimi ortaya koymaktadır. AB Yüksek Temsilcisi Kallasın ziyareti, Güney Kafkasyada barış, istikrar ve iş birliğini destekleyen bir adım olarak değerlendirilmelidir. Bu analiz, Kallasın ziyaretini Türk dış politikası perspektifinden ele alarak, Ermenistanın iç politik krizinin bölgesel etkilerini ve Türkiye'nin çıkarlarını incelemektedir.

Kaja Kallasın Ziyareti: Güncel Dinamikler

Kallasın Ermenistan ziyareti, AB ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin hiç olmadığı kadar yakın olduğu bir dönemde gerçekleşmiştir. Ziyaret sırasında, Ermenistan ile AB arasında Ermenistanın AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (İng. Common Security and Defence Policy □ CSDP) misyonlarına katılımını sağlayan çerçeve anlaşmasının imzalanması, savunma ve güvenlik alanında istişarelerin başlatılması ve yeni bir ortaklık gündeminin müzakerelerinin tamamlanması konularında üç önemli adım atılmıştır[1]. Ayrıca, AB'nin Ermenistana 2024-2027 dönemi için 270 milyon avroluk Dayanıklılık ve Büyüme Planı ile ekonomik ve toplumsal destek sağlaması, Ermenistanın AB'ye entegrasyon sürecine yönelik kararlılığını pekiştirmiştir. Kallas, Ermenistanın demokrasi ve özgürlük taahhüdünü överken, bölgesel istikrar için Ermenistan-Azerbaycan normalleşme sürecine destek verdiklerini vurgulamıştır. Ancak, ziyaretin dikkat çeken bir yönü, EAFJD'nin Kallasa hitaben yazdığı açık mektuba herhangi bir yanıt verilmemesidir. EAFJD, Kallastan, Ermenistandaki iç politik krizin merkezinde yer alan Ermeni Apostolik Kilisesinin (Eçmiadzin) liderleriyle görüşmesini talep etmiş[2], ancak Kallas bu çağırışı tamamen görmezden gelmiştir. Ermenistanda, Başbakan Nikol Paşinyan yönetiminin kiliseye yönelik

sert söylemleri ve müdahale tehditleri, ciddi bir iç politik gerilim yaratmaktadır. EAFJD, bu durumu Ermenistanın demokratik alanını daraltan bir tehlike olarak nitelendirerek, AByi demokratik değerlere sahip çıkmaya çağırıştır. Kallasın bu konuya değinmemesi, ABnin Paşinyan yönetimini destekleyen bir tutum sergilediği şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, Ermenistanın iç politik dinamiklerinin bölgesel barış sürecine etkisini göz ardı etme riskini taşımaktadır.

Tarihsel Perspektif: Ermeni Kilisesi ve Bölgesel Dinamikler

Ermeni Apostolik Kilisesi, tarih boyunca Ermeni kimliğinin ve toplumsal yapısının temel taşlarından biri olmuştur. Çarlık Rusyası döneminde, Ermeni Kilisesinin statüsü ve rolü, bölgesel güç dengelerinde stratejik bir araç olarak kullanılmıştır. Onur Örolun The Tsars Armenians adlı çalışmasında aktardığına göre, 1908de Çarlık Rusyasının Dışişleri Bakanı Aleksandr P. Izvolskii, Ermeni Kilisesine yönelik müdahalelere karşı çıkmış ve Katolikosun statüsünün düşürülmesinin, Rusyanın Osmanlı Ermenileri üzerindeki nüfuzunu zedeleyeceğini savunmuştur[3]. Benzer şekilde, Genelkurmay Başkanı General Fedor F. Palitsyn, Ermenilerin Kafkasyadaki en güvenilir topluluk olduğunu belirtmiş ve kilisenin stratejik önemine vurgu yapmıştır. Çarlık yönetiminin İçişleri Bakanlığı, kiliseyi kapatma eğilimindeyken, Dışişleri ve Kafkas Dairesi, kiliseyi Osmanlıya karşı bir baskı aracı olarak kullanmayı tercih etmiştir. Bu tarihsel örnek, Ermeni Kilisesinin yalnızca dini bir kurum olmanın ötesinde, bölgesel güç dengelerinde siyasi bir aktör olarak görüldüğünü göstermektedir. Bugün, Paşinyan yönetiminin kiliseye yönelik tutumu, tarihsel bağlamda Çarlık Rusyasının müdahale girişimlerine benzer bir iç gerilim yaratmaktadır. Ancak, günümüzde Rusyanın Paşinyanın kiliseye yönelik politikalarına karşı çıkarken, Batının (özellikle AB ve Fransanın) Paşinyanı destekleyici bir tavır sergilemesi dikkat çekicidir. Örneğin, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macronun Paşinyana destek mesajları ve Yunanistandaki Ermeni diasporasının Paşinyana açık desteği, Batının Ermenistanın iç politikasına yönelik ilgisini yansıtmaktadır. Kazakistanın ise Ermenistanın iç işlerine karışmama tutumu, bölgesel aktörlerin bu krize mesafeli yaklaştığını göstermektedir.

Türkiyenin Perspektifi: Barış, İstikrar ve Normalleşme

Türkiye, Güney Kafkasyada barış ve istikrarı destekleyen bir dış politika izlemektedir. Ermenistan-Azerbaycan normalleşme süreci, Türkiyenin hem Azerbaycanla stratejik ittifakını güçlendirme hem de Ermenistanla ilişkileri geliştirme hedefiyle uyumludur. Kallasın ziyaretinde vurgulanan Ermenistan-Azerbaycan normalleşme sürecine ABnin desteği, Türkiyenin bölgesel iş birliği vizyonu ile örtüşmektedir. Ancak, Ermenistandaki iç politik kriz, özellikle Paşinyan yönetiminin kiliseye yönelik tutumu, bu süreci gölgeleyebilecek bir gelişmedir. Kilisenin Ermeni toplumundaki tarihsel ve toplumsal rolü düşünüldüğünde, bu krizin toplumsal kutuplaşmayı derinleştirme ve normalleşme sürecini sekteye uğratma riski bulunmaktadır. EAFJDnin Kallasa yaptığı çağrının görmezden gelinmesi, ABnin Ermenistanın iç politik dinamiklerini karışmak istemediğini göstermektedir. Türkiye, bu bağlamda, Ermenistandaki demokratik alanın korunmasının,

bölgesel barış ve istikrar için kritik olduğunu değerlendirmektedir. Bölgesel gelişmeler nedeniyle, Ermenistandaki iç politik gerilimlerin bölgesel diyalog zeminine zarar vermemesi konusunda bölgede barışçıl politikalar izlemesi sebebiyle Türkiye dikkat çekmeye başlamıştır.

Bölgesel İş Birliği ve Fırsatlar

Kallasın ziyaretinde, Ermenistanın Barış Kavşağı (İng. The Crossroads of Peace) projesi ile ABnin Küresel Geçit (İng. Global Gateway) stratejisi arasındaki uyum vurgulanmıştır[4]. Türkiye, Güney Kafkasyanın Avrupa ile Orta ve Doğu Asya arasında bir köprü rolü üstlenebileceği görüşünü desteklemektedir. Ermenistanın AB ile ekonomik ve güvenlik alanında derinleşen ilişkileri, Türkiyenin bölgesel iş birliği vizyonu ile çelişmemekte, aksine, bu yaklaşımı tamamlayıcı bir potansiyel taşımaktadır.

Türkiye, Güney Kafkasyada barış ve istikrarın sağlanması için Ermenistan-Azerbaycan normalleşme sürecini desteklemeye devam etmektedir. Türkiye, Azerbaycanla stratejik ittifakını korurken, Ermenistanla diyalog kanallarını açık tutarak, Güney Kafkasyada kalıcı barışın tesisine katkıda bulunmaktadır. Ermenistan-Azerbaycan normalleşme sürecinde AB ile iş birliğinin güçlendirilmesi ve Azerbaycana yönelik yapıcı olmaktan uzak tutumun gözden geçirilmesi önem taşımaktadır. Türkiye, bu süreçte, hem Azerbaycanla stratejik ortaklığını hem de Ermenistanla normalleşme çabalarını dengeleyerek, Güney Kafkasyada barış ve istikrarı savunmaktadır.

*Fotoğraf: <https://armenpress.am/tr/article/1223716/amp>

[1] EU to support Armenia in this critical moment: Kaja Kallas visits Yerevan, *Jam News*, jam-news.net, 30 Haziran 2025, <https://jam-news.net/kaja-kallas-visit-to-armenia-main-takeaways-and-political-insight/>.

[2] Open Letter □ Urgent Appeal to Visit Etchmiadzin During Your Upcoming Trip to Armenia, *EAFJD*, 27 Haziran 2025, https://eafjd.eu/open-letter-urgent-appeal-to-visit-etchmiadzin-during-your-upcoming-trip-to-armenia/?fbclid=IwQ0xDSwLLru5leHRuA2FlbQlxMQABHmR335z10U79D9Qyjd_IxHSH9CmE0hw7aHpCL9yEe6oSCsc9QEx4IAL0S2L__aem_AdSJLc68zBPglma4_End2A.

[3] Onur Önol, *The Tsars Armenians □ A Minority in Late Imperial Russia*. B. Tauris: London; New York, 2017, s.77.

[4] Press release on the Conclusion of Negotiations on the Armenia-EU New Partnership

Agenda, mfa.am, 1 Temmuz 2025, https://www.mfa.am/en/press-releases/2025/07/01/mfa_statement/13349.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "KAJA KALLAS'IN ERMENİSTAN ZİYARETİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 67. Temmuz 07. Erişim Mayıs 10, 2026. <https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/KAJA-KALLAS-IN-ERMENISTAN-ZIYARETI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır